

**ПОСТАНОВКА ПИТАНЬ, ЯКІ ВИРІШУВАТИМУТЬСЯ
ЕКСПЕРТАМИ ПСИХОЛОГОМ ТА МИСТЕЦТВОЗНАВЦЕМ
У РАМКАХ «РОЗРОБКИ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ
КОМПЛЕКСНОЇ ПСИХОЛОГО-МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ ДИТЯЧОЇ ПОРНОГРАФІЇ»**

Хамула Дмитро,

*кандидат культурології, старший науковий співробітник лабораторії
психологічних, мистецтвознавчих та інших видів досліджень
Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України*

Відповідно до ст. 156-1 Кримінального кодексу України, дитячою порнографією є зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, у реальному чи змодельованому відверто сексуальному образі та/або задіяної у реальній чи змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях. Проте, проблемою є те, що закон не містить норм, які визначають поняття «відверто сексуального образу» [2]. Також у Законі України «Про Медіа» немає визначення щодо порнографії [1].

У Методиці проведення судової мистецтвознавчої експертизи продукції порнографічного характеру, яка міститься у Реєстрі методик судових експертиз Міністерства юстиції України під реєстраційним кодом 15.1.12, залучення експерта-психолога для проведення комплексних експертиз не передбачено; однак зазначено, що при дослідженні документальних матеріалів з ознаками порнографії, що зображують психічне та фізичне насильство над особистістю, необхідне залучення психіатра [3, с. 50].

У розділі «Методики судово-експертного мистецтвознавчого дослідження продукції порнографічного характеру (у змінах, що пропонуються) **«Методи, що застосовуються для вирішення завдань»** зазначено, що «Головним змістом і методами матеріалізації (втілення) порнографії є: – зображення сексуальних стосунків, що грубо порушують моральні норми, які склалися в суспільстві (норми статевої моралі)», але не роз'яснюється, що саме відноситься до моральних норм [4, с. 6].

За своєю суттю питання, на яке відповідатиме експерт-психолог, є таким: **«Кого саме бачить людина, коли дивиться це відео або фото, або інші зображення? Чи бачить вона дитину?»**. Мистецтвознавець же по суті вирішує питання приналежності того чи іншого контенту до творів мистецтва і наявності в ньому ознак неприпустимого,

порнографії, а особливо «закамуфльованої» порнографії, яка ховається за мистецьким контентом і яку найскладніше виявити.

Згідно редакції методики 2024 р. орієнтовний перелік вирішуваних питань було скорочено. Так, серед питань, які відносяться до дитячої порнографії наведено лише 2 питання, а саме: «Чи містить відеозапис, наданий на дослідження, інформацію характеру дитячої порнографії?» та «Чи містять графічні файл (зображення), надані на дослідження, інформацію характеру дитячої порнографії?» [4, с. 5].

Зі свого боку, ми пропонуємо не тільки уточнити орієнтовний перелік вирішуваних питань, а й розширити його із урахуванням потреб та особливостей вирішення саме проблем виявлення «закамуфльованої» дитячої порнографії, яка особливо розповсюджена у мистецькому середовищі. Запропоновані питання повністю спираються на науковий досвід вже детально проведених досліджень у рамках «Розробки методики проведення комплексної психолого-мистецтвознавчої експертизи дитячої порнографії» (VII.1.1-2022/3, номер державної реєстрації теми: 0122U000933) із виявлення «закамуфльованої» дитячої порнографії, де було вирішено ряд проблемних питань, зокрема із розробки критеріїв-маркерів по виявленню відвертої та «закамуфльованої» дитячої порнографії [5, с. 688; 6, с. 306; 7, с. 163].

Отже наведемо перелік запропонованих нами питань:

Чи містить відеозапис, наданий на дослідження, інформацію відвертої дитячої порнографії?; Чи містить відеозапис, наданий на дослідження, інформацію «закамуфльованої» дитячої порнографії?; Чи містять графічні файл (зображення), надані на дослідження, інформацію відвертої дитячої порнографії?; Чи містять графічні файл (зображення), надані на дослідження, інформацію «закамуфльованої» дитячої порнографії?; Чи містить надана на дослідження друкована продукція інформацію відвертої дитячої порнографії?; Чи містить надана на дослідження друкована продукція інформацію «закамуфльованої» дитячої порнографії?; Чи належать надані на дослідження предмети до продукції відвертої дитячої порнографії?; Чи належать надані на дослідження предмети до продукції «закамуфльованої» дитячої порнографії?; Чи належать надані на дослідження мистецькі твори до продукції відвертої дитячої порнографії?; Чи належать надані на дослідження мистецькі твори до продукції «закамуфльованої» дитячої порнографії?; Чи містить мистецький твір, наданий на дослідження, із інформацію відверто порнографічного характеру, зображення абстрактної або реальної дитини?; Чи містить мистецький твір, наданий на дослідження, із інформацію «закамуфльованого» порнографічного характеру,

зображення абстрактної або реальної дитини?; Чи сприймається особа, наявна у мистецькому творі, наданому на дослідження, із інформацією порнографічного характеру, дитиною?; Чи сприймається дитина, зображена у творі наданому на дослідження, як еротизований образ дитини?; Чи сприймаються атрибути у творі наданому на дослідження із зображенням дитини, як такі, що іконографічно відповідають змісту зображення, або репрезентації дитини, як еротичного, або сексуально змодельованого образу?; Чи сприймається контекст, у якому знаходиться твір наданий на дослідження із зображенням дитини, як такий, що натякає на семантичний і іконологічний сенс зображення, або репрезентації дитини, як еротичного, або сексуально змодельованого її образу?; Чи сприймаються атрибути у творі наданому на дослідження із зображенням дитини, як такі, що натякають на семантичний і іконологічний зміст зображення, або репрезентації дитини, як еротичного, або сексуально змодельованого її образу?; Чи сприймається контекст твору із зображенням дитини, який надано на дослідження, як такий, що натякає на семантичний і іконологічний зміст зображення, або репрезентації дитини, як еротичного, або сексуально змодельованого її образу?; Чи могла психологічно постраждати дитина, зображена у творі, наданому на дослідження, із інформацією відверто порнографічного характеру?; Чи могла психологічно постраждати дитина, зображена у творі, наданому на дослідження, із інформацією «закамуфльованого» порнографічного характеру?; Чи містить твір, наданий на дослідження, інформацію відверто змодельованого сексуального образу дитини?; Чи дійсно у наданому на дослідження творі митець виправдовує сексуальне насилля над дітьми?; Чи дійсно у наданому на дослідження творі митцю необхідно було зображувати дітей для втілення своїх ідей, які можуть суперечити моральним нормам суспільства відносно прав дитини?; Чи відноситься твір, наданий на дослідження, до дитячої порнографії, не дивлячись на те, що він є визнаним твором сучасного мистецтва?; Чи відносяться до дитячої порнографії сучасні репродукції картин минулого із скандальним провенансом, де наявні еротизовані зображення дітей?; Чи є пропагандою дитячої порнографії проведення виставок із творами митців минулого, де на більшості творів присутній контент, який сприймається як суперечливий і неприйнятний відносно прав дитини?; Чи є пропагандою дитячої порнографії проведення виставок за участю сучасних митців, у творах яких присутній контент, який сприймається як суперечливий і неприйнятний відносно прав дитини?; Чи дійсно постановка фігури, жести та погляди дитини у наданому на дослідження творі сприймаються як такі, що мають неприпустимий еротизований характер «закамуфльованої» дитячої

порнографії?; Чи дійсно контекст, у якому було репрезентовано наданий на дослідження твір сприймаються як такий, що ображає честь і гідність дитини?; Чи дійсно постановка фігури, жести та погляди дитини у наданому на дослідження творі не відповідають топосу дитинства і сприймаються як такі, що мають неприпустимий еротизований характер «закамуфльованої» дитячої порнографії?; Чи дійсно постановка або атрибути та аксесуари, символи наявні у наданому на дослідження творі не відповідають топосу дитинства і сприймаються як такі, що мають неприпустимий еротизований характер «закамуфльованої» дитячої порнографії?

Література:

1. Закон України «Про медіа» (у чинній редакції від 08.12.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#n2478> (дата звернення: 24.07.2024).

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 24.07.2024).

3. Долуда А.О. Методика судово-експертного мистецтвознавчого дослідження продукції порнографічного характеру. Харків, ХНДІСЕ, 2013. 58 с.

4. Долуда А.О. Методика судово-експертного мистецтвознавчого дослідження продукції порнографічного характеру (зі змінами). Харків, ХНДІСЕ, 2024. 14 с.

5. Журавльова М.О., Хамула Д.В. До питання визначення продукції як порнографічної: у комплексі або без використання спеціальних знань // Криміналістика і судова експертиза. Вип. 68. К.: КНДІСЕ, 2023. С. 688-697.

6. Хамула Д.В. До проблеми походження фізіологійності у сучасному мистецтві / Зб. мат. Міжнар. наук.-пр. конф. «Ароцкерівські читання та 105-річчя від дня народження М.В. Салтевського», Харків, 19 травня 2023 року. Харків, 2023. С. 306-308.

7. Хамула Д.В. До проблеми осмислення і виявлення елементів порнографії у культурі та мистецтві: моменти «до» і «після» / Зб. мат. №6-ї Міжнар. наук.-пр. конф. «Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності», 12 жовтня 2023 року. Кропивницький, 2023. С. 163-165.